

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Qvatvor Conseqventibvs Pertexens, Quae post beatum S. Xauerij
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1667

29. Morbus, & mors Berzei.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11445

placide sustineret, accidit ut ex eis vnus conspicatus ludentes audierit alterum, fallente alea, proiecta deiecerare, & dicta in cœlum maledica iacere: Hic puer hominem fidenter aggredi, metu Dei tam indignè offensi perstringere, inculcare delicti grauitatem: is vero seu vellet amouere à se molestiam, siue puerum experiri, pugillum ipsi aureæ monetæ porrigit, iubens cum eo bene ambulare, nec in posterum sibi vnquam obstrepere, cui puer vultu retorto abnuens, indignatusque se illa tentari esca, respondit quicquid is, quicquid auri mundus possideret, tanti sibi vnquam non fore, ut ab corrigenda linguæ illius impietate desinere quoad atrocibus in Deum iniuriis eam abstineret. Comitabantur iidem cum Patribus, capite damnatos, cum ad supplicium ducerentur; nosocomio ministrabant ædibus nostris contiguo; festis diuini officij canebant Psalmos, ad hoc nostrum vnus peritiam exculsi, licet vero illorum numerus ad nonaginta esset, sed erat eorum pars minima qui adiungi ad eos flagitabant, ac ni forent loci angustiis, aut alia de causa exclusi, nullus Goæ vsquam vlla etiam diuitum, & nobilium in domo resedisset puer, cunctis tam gratum contubernium à Berzeo, enixè, flendoque poscentibus, & obstinantibus non moturos se Collegio pedè, nisi se adscriptos reliquis viderent, quod cum euincere non valerent; eorum saltem induebant cultum; talarem scilicet candidam, cruce ad pectus insignem purpurea, gaudebantque se aliis comites addere, cum procedebatur ad solita munera publicæ pietatis. Fuerat Berzeo animus orbos parentibus in seminariū cogere duorum, & septuaginta, pro numero discipulorum Christi, apprimèque diuina edoctos, adhibere ad campum Indiæ suis sudoribus irrigandum. Sodalitas quoque ab eo fundata est ad honorandam memoriam virginum vndecim millium (harum enim vnus venerandum caput Goam S. Ignatius miserat) hoc Berzeus altari splendide ornato impositum, multis per biduum concionibus laudauit; seruandas sodalibus explicuit regulas; inuitauit ad dandum inter eos nomen, si qui sibi hanc mentem sentirent diuinitus iniici. Sed tanta illico ad hoc multitudine concursus, ut nullus sat caperet conuenientes locus; primum enim quingenti, & ante omnes prorex; statim vero post bis mille. Nihil fuit Goæ hoc instituto salubrius, quicquid enim potest Christiana præstare caritas leuandis animis, & corporibus opportunum, id suis habebant præscriptum regulis, ex quo tam euidentem consequatur vtilitas, ut sodalitati mulierum quæ suppar huic esset statuendæ, matrona nobilis, & valde locuples quicquid habebat in bonis detulerit.

Hic erat Goæ Berzei labor, felix plane & ferax, hic dignus Apostolo ardor; sed exempli vis maior, totam Indiam peruadebat, vbi nostri omnes de illius viuebant moribus; de illius inuentione, industria, imitatione rem Christi gerebant, cum vtilitate non dispari attributarum sibi regionum. Præter quæ viginti qua Sacerdotes, qua nondum studiis

K

perfuu

29.
Morbus, &
mors Berzei.

perfunctos in diuersa legauit futuros præsidio ethnicis conuertendis, & Lusitanorum alendæ pietati. Hos inter, Zeilanum in iusulam duo profecti sunt, ad Regem Maurum Christo adiungendum: tres cum classe quam prorex Noronius ducebat contra obsidentes Ormuzium turcas. Nec plures licuit, ne destitutum necessariis iaceret Collegium, si trirremium Præfectis quos flagitauerant concessisset; vsque adeo tamen imminutum est operariis, vt omnium vices supplere aggressus succubuerit oneri; & munus dicendi ad populum, quod multi antea sustinebant, dum solus ipse perferre contendit, accisas iam annis, & laboribus vires, vitamque aded in eo reliquerit. Ex quo enim classis Goa soluit, hoc est Nouembri 1552. diurno ex morbo, valdèque accipiti, eneruis fractusque euaserat, & hinc tandem operosissima agitatione oppressus est, eò procliuius quoddam inuitam naturam, virtute connisus erigere, & malum tentans spernendo eludere, ad extrema id auxit. De suprema illius ægrotatione, & consecuta illam morte, nefas putem iis quicquam aptare vel demere, quæ à duobus qui aderant grauissimis testibus habemus: ac de morbo quidem P. Ludouicus Froës ad nostros in Lusitaniam, [multa inquit, de classe scribenda suppetere quam Prorex Ormuzium ducit. Multorum precibus, & nobilium & ducum P. Gaspar vrgebatur, vt sibi nostros concederet qui præcederent pugnatos; cumque iis orphanos, qui deierantes corrigerent, & consolarentur infirmos ac saucios. Negari Proregis filio Ferdinandando, & Antonio tam egregiè meritis de Societate, P. Antonius Vazius minime potuit, quamuis illo, si alias vnquam P. Gaspar ad conciones plurimum egeret. Consentium numero per tempus iubilæi, quod classe soluente indictum est, ægre quindecim Sacerdotes satisfacere potuissent, amicorum nostrorum plus mille in exercitu conscensuri, perinde nostros tum Patres tum Fratres salutarunt vt si forent de Societate, & habebant reipsa æquè caros, nec futurum sibi ominabantur faustum iter, nisi post faustam P. Gasparis adprecationem. Prorex ipse extra urbem progressus, prius vela facere noluit, quàm idem & sibi; & regio vexillo secunda omnia à Deo precaretur. At si P. Magistri Gasparis dum valeret ardor, & tolerantia laborum summam tulit a nobis approbationem; ægrotantis profecto excellens virtus, verecundia nos suffundit. Ob assiduas occupationes & grauissima incommoda, defectus viribus, & stomacho eneruis, cibum absque horrore videre non poterat, multo minus capere, aut tenere, quare debilitatus ultra modum, propeque confectus est; accedente præsertim laxatorum viscerum dolore peracerbo: hæc me planè tam sæua valetudo, morti proximum stantisset; is ne quidem in lecto iacere, nec eundo, agendo, querendo etiam temperare, nam pro se fieri sumptum querebatur, quod ouis scilicet quæ illi dabatur ramentum sacchari inderetur, sic nihilominus affectus, ternas dominicis & festis habebat conciones, vnâ in templo Episcopi, statimque alteram in nostro, horis serotinis tertiam, diè Mar-

tis domi; Mercurij ad sodales misericordiæ; veneris ad sodales à Pœni-
 tentia: diei reliquum, domesticis curis tribuebat, confessionibus, & vario
 alienæ salutis auxilio.] huc vsque Froez epistola. Tamen si vero ab ægri-
 tudine hac priori meliuscule tandem habuerit, sedatis saltem quibus
 torquebatur doloribus, sed afflicta diu fractaque natura dum nouis
 semper se vexat laboribus, recidiuam post aliquot menses valerudinem
 eluctari, nullis remediis potuit. Octobri ait P. Arias Brandanus, domi-
 nico die, & mensis octauo proposuerat illud Euangelij è suggestu *assi-*
milarum est regnum caelorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum
seruis suis. incipiebatque explicare, cum repente se linqui animosentens,
 defectionem subitam virium apud auditorium excusauit professus non
 posse pergere; moxque intra suggestum concidit; quæ res obstupefa-
 ctos casu inopino, pro incredibili erga ipsum affectu, grauiter commo-
 uit vniuersos, recepto tamen vtcumque spiritu, domum se suis pedibus
 retulit, valdeque alacer, & crecto in cœlum animo diei exegit reliqua:
 verum postridiè, ardentissima ex febris decubuit, quæ voracitate per-
 tinaci, die illum duodecimo confecit. Antea disertè à medicis de peri-
 culoso articulo monitus, omnem diligentiam collegit ad profectiorem
 illam adornandam. Fratrem nostrum Alexium Diaz iussit Bazainum
 leucas vltra septuaginta excurrere, ad accersendum Melchiorem Nun-
 nium, sibi certo iam iter ad æternitatem ineunti, successurum in nostro
 gubernatione. Vetat mœtor distinctius scribere quæ in illo digna
 notatu vidimus vsque dum vltimum spiraret halitum; ex iis solum ad-
 uerti, patientiæ, & humilitatis, quanto esset nobis opus viatico: illum
 enim medici alius aliis discruciabant remediis, & ferè inanibus; sed hæc
 summus malorum nostrorum medicus auterterat patientiæ veræ re-
 medio, qua sic admittebat, perferebatque omnia, tacitus & silens, vt
 se foret columba, & agnus sine voce. Hoc vnum à nobis petiit, aditus
 importunos secularium amicorum ab se tunc temporis defendi. Quare
 præter paucos, singularibus ab eo profectibus diuina edoctos, exclu-
 debantur aliorum salutationes; sed nec illi nisi ex limine, nutuque &
 oculis eum salutabant, ac ne id quidem sine multis lachrimis, & sin-
 gultu. Visendi ad illum gratia venere Patres S. Dominici atque ipse
 Prorex, qui ad seruandam illi vitam anxie remedia omnia exquirebat.
 Nocte lucalia præcedenti viuis cessit; manè concurritur ad eum spe-
 ctandum, priusquam humaretur; conferta multitudine virorum & mu-
 lierum impletur cum odæis templum; fitque tantus omnium ploratus,
 vt si cum eo salutem animi perdidissent; funus nostri duxere Sacerdo-
 tes & fratres, cum, pueris seminarij alumnis; inde Patres S. Dominici
 & S. Francis; ad eius conspectum, ingens populi cum fletu clamor
 Patrem suum appellantium; sed ingressu in templum ij turbæ fluctus
 ad videndum, & ea comploratio, vt viderentur illum ex efferentium
 manibus rapturi; subuecto igitur supra populi capita feretro, ægte
 tandem, & multo sudore, collocatum est in sacello, & clathris conclu-
 sum.

sum. Hic videns stipatum populum ex S. Dominici ordine non nemo, in procinctu fuit ut encomio funebri, eum de pulpito celebraret, sed diffusus posse fletum suum in vocem cogere, & lugentis populi strepitum vincere, consilio destitit: ritè igitur Deo commendatum, sepulcro mandauimus, & magna perfusi consolatione, nouis in Dei obsequium animis incendi nos sensimus. Biduo post B. Ursulae sacrum diem, cultu solenni peregrinamus, id P. Gaspar, in extremis agens sodalidatis primariis, pompa solita mandarat fieri, factumque ita magnificè ut mirarentur ciues attoniti, pro tristi mœrore quo nos diu premendos putauerant, tantum religiosæ lætitiæ edere.]

30.
De sanctitate
Berzei
Opino.

Quod refert Arias de reuerentia, Goæ post mortem Berzeo exhibita, non fuit, ut mos est paucorum dierum impetus. Multis illic post annis pergebat viri sancti veneratio eadem, & desiderium, idemque amissi veluti recens dolor. Ut autem illis in Indiæ tractibus, nullus post Xauerium, eò famæ Societatis existimationem sustulit quò Berzeus, ita nemo extimulauit acrius ad agendum patienter, & fortiter in procuratione salutis alienæ: nisi enim nostrorum in singulis Berzeum suum infatigabilem nanciscerentur ciues, exprobrari sibi tacitè, virtutem longè illi absimilem quisque cogitabat, & inflammabatur studio imitandi, ut si minus æquare illum posset, loco saltem post illum infimo nequaquam consisteret. Imitatores tamen licet habuerit non paucos, sed cui tantum honoris, & auctoritatis deferret Ormuzium, & Goa prorsus nullum. Crucis instar ducebat prodire extra domum, ob reuerentiam, sibi vndequaue velut sancto impendi solitam. Adgeniculari; libare manus, & vestem osculis; currere ad fenestras videndi gratia, eiusque transeuntis adprecaationem inde postulare. Quibus ne rustice, arroganteruè responderet, compellebatur aperto semper incedere capite, statueratque ab se honores huiusmodi apud populum deprecari, sed commoditatis priuatæ curam immodicam veritus, id omisit. Erat enim molestum, & plenum periculi sub Ormuzienfi sole immensum ardens, detecto semper procedere capite; scribitque ipsemet sedem à se optatam vbi nemo esset Lusitanus, ne illa perpetuo, sibi sanctimoniam nomine ingeri consueta veneratione discerniaretur. Gubernator Indiæ Georgius Cabralis ad duas eius epistolas, [Accepi, ait, P. Vestra, legique literas, haud minori reuerentia quàm si mihi à S. Paulo aduenissent,] quo illum eodem titulo postea ornauit P. Gonzalus Rodriguez. Goam scribens ad illum vela in Iaponiam explicantem felicem Barnabam illum dixit, qui esset comes huic Paulo futurus, huic vasi electo, Christi nomen, ac fides in orbem vltimam portanti. Et cuius memini Gubernator iisdem literis eum rogat, ut suam potestatem iussaque interponat, vbicumque opus censuerit, quicquid ipse probasset rarum sibi hoc fore factuque optimum. Nihil Ormuzij à Præfecto, nihil eo in consulto decernebatur à Magistratibus. Fuitque cum illi ararij Regij clauim alteram credere tentarent, sed repudiauit lubricam, & malè